

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra výtvarné výchovy

Projektová výuka v mateřské škole – téma „Já“
Preschool project education - topic Myself

Bakalářská práce

Helena Kadlecová
Vychovatelství
Kombinované studium

Vedoucí práce: Mgr. Linda Arbanová, Ph.D.

PRAHA 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Lindy Arbanové, Ph. D. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 5. 6. 2014

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Lindě Arbanové, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady a podnětné připomínky. Také bych chtěla poděkovat svým blízkým za jejich vytrvalou psychickou podporu.

Kadlecová, H.: *Projektová výuka v mateřské škole – téma Já* (Závěrečná práce bakalářského studia), Praha 2014 – Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, 68 stran

Anotace

Bakalářská práce zkoumá možnosti projektové metody ve výuce výtvarné výchovy u dětí předškolního věku.

Teoretická část seznamuje s historií projektové výuky a jejím využitím ve výtvarné výchově. Také seznamuje s konkrétním ŠVP, charakteristikou prostředí a skupiny, se kterou jsem projekt realizovala.

Praktická část je zaměřena na samotný projekt, který má rozvíjet kreativní myšlení, prohlubovat vyjadřovací a komunikační dovednosti dětí, umožňuje sebevyjádření a prožitek z tvorby. Projekt je vytvořen tak, aby byly úspěšné všechny děti. Každá část projektu je zdokumentována a obsahuje reflektivní bilanci.

Annotation

The bachelor thesis explores the possibilities of the project methods in teaching art education for children of preschool age.

The theoretical part introduces the history of the project teaching and its use in art education. It also introduces specific school educational program, characteristic of the surroundings and the group with which I implemented the project.

The practical part is focused on the project itself, which has to develop creative thinking, enhance the verbal and communicative skills of children, allows self-expression and enjoyment of creation. The project is created so that all children have been successful. Each part of the project is documented and includes a reflective evaluation.

Klíčová slova

Předškolní pedagogika, projektová výuka, mezipředmětové vztahy, výtvarná výchova

Keywords

Preschool education, project education, interdisciplinary connections, art education

Obsah:

1	Projektová výuka	9
1.1	Projektová výuka v historickém kontextu	9
1.2	Projektová výuka ve výtvarné výchově	9
1.2.1	Historie.....	9
1.2.2	Výtvarné projekty	10
2	Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	11
2.1	Charakteristika školy.....	11
2.2	Charakteristika vzdělávacího programu.....	12
2.3	Podmínky a organizace vzdělávání	13
2.4	Vzdělávací obsah	14
2.4.1	Integrované bloky	14
2.4.2	Třídní vzdělávací program.....	14
2.4.3	Evaluační činnost.....	15
3	Charakteristika prostředí a skupiny	16
4	Projekt na téma „já“ (praktická část)	17
4.1	Úvod do praktické část.....	17
4.2	Myšlenková mapa projektu – téma „Já“	18
5	Dítě a jeho tělo	19
5.1	Téma: Ruce	19
6	Dítě a jeho psychika.....	34
6.1	Téma: Hračka	34
7	Dítě a ten druhý.....	44
7.1	Téma: Barevné kruhy.....	44
8	Dítě a společnost	50
8.1	Téma: Koukej, koukej do sklíčka.....	50
9	Dítě a svět	59
9.1	Téma: Každý má své místo na Slunci	59
10	Závěr	63
11	Rejstřík obrázků.....	65
12	Seznam použité literatury a zdrojů	67
12.1	Internetové zdroje ilustračních obrázků	68

Úvod

Téma této práce jsem si vybrala proto, že dlouhá léta pracuji jako učitelka v mateřské škole, kde se mimo jiné také věnuji výtvarným činnostem, jejichž přínos je pro celkový rozvoj dětí nepopíratelný. Děti mívají často neotřelé a originální přístupy v řešení různých úkolů, proto jsem si zvolila toto téma, které dává dostatečný prostor pro uplatnění jejich nápadů.

V předškolním období se jako podnět pro kreativní tvoření začíná uplatňovat fantazie. Při naplňování svých představ a fantazií v tvůrčí aktivitě nejen že prohlubují tvořivé myšlení, ale také posilují svoji sebedůvěru. Dítě v tomto věku nalézá svou vlastní identitu, objevuje své „já“. Utváří se jeho sebepojetí, jehož kvalita se odráží v celkové psychické pohodě dítěte.

Ve své práci vycházím z poznatků o vývoji dítěte v předškolním období, o vývoji dětského výtvarného projevu a o tvorbě výtvarných řad a projektů. Závazný dokument pro předškolní vzdělávání, ze kterého při tvorbě projektu čerpám, je RVP PV. Zaměřuji se na uplatnění projektové metody v předškolním vzdělávání.

Hlavním cílem této práce je vytvořit výtvarný projekt na dané téma pro skupinu předškolních dětí ve věku 3 – 5 let. Projekt je zaměřen na uvědomění si sama sebe jako jedinečné bytosti, na rozvoj kreativity, představivosti a fantazie, kultivaci komunikačních dovedností a vyjádření svých pocitů a vztahů k ostatním lidem, společnosti a přírodě. Zároveň chci dětem umožnit radost z hravého objevování a tvorby, v níž mohou uplatnit své představy.

Projekt jsem realizovala s třídou, se kterou běžně pracuji (třída Sluníček, věk 3 – 5 let). Bylo přínosné sledovat, jak může projektová metoda ovlivnit jejich zájem o činnost, výtvarný projev a vnímání, společnou komunikaci a spolupráci. Každou část projektu jsem zdokumentovala a zaznamenala reflexi vzniklých výtvarných prací.

Text práce je rozdělen na teoretickou a praktickou část realizovaného projektu.

Teoretická část pojednává o projektové výuce, o historii jejího vzniku a o výtvarných projektech. V další kapitole popisují konkrétní ŠVP a všechny jeho části.

Praktická část je rozdělena do pěti částí, podle vzdělávacích oblastí daných v RVP PV. Ke každé vzdělávací oblasti je vytvořena výtvarná řada, která je rozpracována v didaktických kategoriích, obsahuje zdokumentovanou realizaci a ukázky výtvarných prací. Je zde také zaznamenána reflektivní bilance.

Touto prací jsem chtěla dokázat, že projektová výuka v předškolním vzdělávání má své nezastupitelné místo.

1 Projektová výuka

Projektová výuka je komplexní metoda vzdělávání. Umožňuje dětem seznamovat se s realitou, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky v praxi a učí je přemýšlet v souvislostech. Motivuje děti k samostatné práci, hledání a objevování, ke spolupráci s ostatními a dává možnost seberealizace. Prostřednictvím této metody děti poznávají nejen svět kolem sebe, ale také samy sebe, své možnosti, zájmy a potřeby.

1.1 Projektová výuka v historickém kontextu

Metoda projektového vyučování má své kořeny v pedagogických názorech a myšlenkách tzv. reformní pedagogiky. Na konci 19. století byla kritizována tzv. herbartovská škola, v jejímž pojetí byla aktivita a zvědavost dětí při vzdělávacím procesu nežádoucí. Dětská přirozenost byla potlačována, neboť převládal názor, že neumožňuje, aby dítě pozorně a soustředěně naslouchalo učiteli.

Reformní pedagogika se opírala o myšlenky a názory J. J. Rousseaua, H. Pestalozziho a F. Fröbela. Vlastní práce dětí byla základní metodou výuky v reformní škole. Tyto aktivity dětem nepředkládaly hotové poznatky bez možnosti řešení, ale naopak rozvíjely jejich myšlení, podporovaly přirozenou aktivitu, zvědavost a samostatnost. U zrodu projektové výuky stáli představitelé americké reformní pedagogiky J. Dewey a W. H. Kilpatrick, který napsal dílo o projektové výuce.

V českých školách se po mnohaleté pauze projektové vyučování objevilo v devadesátých letech 20. století. V počátcích se učitelé potýkali s problémem začleňovat projekty do učebních plánů. Příznivá situace nastala teprve po uzákonění rámcových vzdělávacích programů. Prostřednictvím projektů se naplňují soudobé vzdělávací cíle. (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009)

1.2 Projektová výuka ve výtvarné výchově

1.2.1 Historie

Výtvarně projektová metoda vznikla v sedmdesátých letech, kdy učitelé hledali zajímavá témata, která by u dětí rozvíjela myšlení v souvislostech a podporovala porozumění okolnímu světu. Snažili se učit děti tvořivě myslet, rozvíjet jejich aktivitu, svobodný projev a prohlubovat vztah k životu, přírodě i ostatním lidem. Prvními tvůrci

výtvarných projektů byli Hana Dvořáková, Leonid Ochrymčuk a Igor Zhoř. K tvorbě navazujících výtvarných celků dospěla i Karla Cikánová. Při výuce se věnovala různě dlouhou dobu několika výtvarným tématům, které střídala i s jinými okruhy činností. Důmyslně promyšlené výtvarné projekty charakteristické svým soustředěným a hlubokým přístupem k tématu realizovali Zdislava Holomíčková, Jan Nevan, Lenka Jeřábková a Jana Ulrichová. Osobitý přístup, který rozpracovává smyslové zážitky dětí, staví je do intimního vztahu ke světu a dává jim morální podtext, uplatňovali pedagogové Jiří David a Marta Pohnerová. (Roeselová, 1997)

1.2.2 Výtvarné projekty

Výtvarný projekt je promyšlený útvar se složitou řadou úloh a závažným myšlenkovým obsahem, který sleduje více cest při ztvárnění myšlenky či problému. Nahlíží na ně různými pohledy, kterými se snaží dospět k jejich podstatě. Postupně tak vzniká celkový složitý obraz řešení předkládaného tématu. Cenným přínosem projektové výuky je změna myšlení, která vede zúčastněné k mnohostrannému chápání světa. Zvolené téma nevidí zjednodušeně, ale hledají a snaží se ho uchopit z různých úhlů pohledu. Základní myšlenku tématu tedy rozvíjí několik proudů výtvarných aktivit. Tak jako se nelze dotknout všech motivů, které se v souvislosti s tématem vynořují, také nelze vycházet z jediného přístupu k jeho řešení.

„ Je nutné myšlenky rozvíjet specifickými výtvarnými prostředky, spojovat je s prožitkovými aktivitami a přenášet je do jazyka výtvarného umění. Jen tak bude dítě obohacovat své výtvarné citění a myšlení a současně lépe porozumí kořenům jevů.“
(Roeselová, 1997, str. 33)

Děti, vedené cestou projektového pojetí výtvarné výchovy, se vyvíjejí příznivěji a ani v pozdějších letech neztrácejí schopnost výtvarného vyjadřování, které odráží jejich svobodné uvažování.

2 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Ze zákona č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání vyplývá mateřským školám povinnost vytvořit školní vzdělávací program, který je v souladu s principy a zásadami RVP PV. V mateřské škole, kde pracuji, vytvořila ŠVP ředitelka školy a kolektiv pedagogických pracovníků. Vycházeli jsme ze závazných kurikulárních dokumentů – Národního programu vzdělávání (Bílá kniha) a Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Řídili jsme se i doporučeným Manuálem k přípravě školního vzdělávacího programu mateřské školy. Tvorbě ŠVP také předcházela pečlivá analýza, která byla provedena formou SWOT. Dílčí části vznikajícího programu jsme společně konzultovali na pedagogických poradách. ŠVP nese název „Školka plná zábavy“ a obsahuje veškeré náležitosti – identifikační údaje, charakteristiku školy, charakteristiku vzdělávacího programu, podmínky a organizaci vzdělávání, vzdělávací obsah (uspořádání učiva) a přehled o evaluační činnosti. Jako veřejný dokument je zpřístupněn rodičům i veřejnosti ve vestibulu školy. Zároveň se s ním mohou seznámit i návštěvníci ve Dnech otevřených dveří, které naše MŠ pravidelně pořádá a také při běžných třídních schůzkách.

2.1 Charakteristika školy

Zřizovatelem MŠ je město Chabařovice. Škola sídlí v budově společně se ZUŠ a několika třídami ZŠ a je situována na chabařovickém náměstí. MŠ má tři třídy, počet zapsaných dětí je 75, což je hygienická norma. Celkový počet dětí je v souladu s povolenou výjimkou. Od školního roku 2008 – 2009 jsou vzdělávací činnosti uskutečňovány ve dvou heterogenních třídách (věk 3-5 let) a ve třetí třídě jsou děti s odkladem školní docházky a děti nejstarší (věk 5-7 let). Poblíž mateřské školy je rozlehlá školní zahrada, kterou využíváme k různým aktivitám po celý rok. Okolí nabízí vycházky do lesoparku Friedrich, k jezeru Milada, k pomníku „Na běhání“, k rybníkům a lesíku a také k nedalekému koupališti.

2.2 Charakteristika vzdělávacího programu

ŠVP „Školka plná zábavy“ byl vypracován na základě principů uvedených v RVP PV. Vzdělávací nabídka je zpracovaná tak, že respektuje vývojová specifika, individuální možnosti a potřeby dětí a je koncipována s ohledem na naše konkrétní podmínky. Je zde zastoupeno všech pět vzdělávacích oblastí, které se navzájem prolínají. Ve své pedagogické činnosti se snažím pracovat s vědomím vzdělávacích záměrů a tím vést děti k osvojování klíčových kompetencí.

„Děti jsou hosté, kteří hledají svou cestu. Chovejme se tak, abychom byli dobrým vzorem a příkladem. Na dobrém začátku všechno záleží. Co bude v mateřské škole začato, bude později postaveno a do krásy vyvedeno.“ (J. A. Komenský)

Při tvorbě vzdělávacího programu jsme se inspirovali myšlenkami J. A. Komenského, které tvoří základy naší národní tradice, týkající se vedení dítěte v předškolním věku. Vztah dítěte a dospělého je specifický. Dospělý je chápán jako strážce cest dítěte, jenž ho vede za ruku. Netáhne jej, necloumá jím, jde jen o krok napřed. Mé působení na děti je vedené v tomto duchu, jsem spíše průvodcem na cestě za poznáním, při které se snažím respektovat individuální možnosti a zvláštnosti dětí a podporovat aktivní zájem o dění kolem sebe. Vnímám důležitost předškolního vzdělávání, které je dnes považováno za významný prvopočátek celoživotního vzdělávání.

Posláním naší MŠ je umožnit dětem vzdělávat se především formou hry, která je pro děti přirozená a činnostmi, které vycházejí ze zážitků dítěte. Při vzdělávání uplatňuji především metodu prožitkového učení a zařazuji také činnosti, ve kterých se děti učí vzájemně spolupracovat a také respektovat druhého. Zároveň považuji za důležité rozvíjet vhodnými metodami dětskou tvořivost, která je předpokladem tvořivého myšlení. Při tomto procesu se snažím děti příliš neusměrňovat, protože děti mívají svůj originální pohled na různé skutečnosti.

Základním a zásadním předpokladem pro úspěšný rozvoj dítěte je to, aby se dítě cítilo v mateřské škole spokojeně a chodilo do ní rádo. Smyslem naší práce je vytvořit takové klima třídy, kde by děti cítily příznivou atmosféru plnou porozumění, tolerance a důvěry. Pro dosažení tohoto předpokladu je nutná vzájemná spolupráce a pozitivní komunikace s dalšími pedagogickými i nepedagogickými pracovníci, s vedením

školy, s dalšími pedagogickými subjekty (PPP, ZŠ), ale především s druhou učitelkou na třídě.

2.3 Podmínky a organizace vzdělávání

Vnitřní prostory a uspořádání tříd naší školy jsou dány charakterem budovy, která od roku 1910 sloužila jako základní škola. V přízemí se nachází šatny, třída Kytíček, stálá lehárna, jídelna pro všechny třídy, kuchyně a sociální zařízení. V prvním patře má zázemí třída Sluníček a Berušek a je zde nový grafomotorický koutek a další lehárna. Toto uspořádání je trochu obtížnější z hlediska organizace dětí při přesunech, a to zejména pro děti v adaptačním období. Do všech prostor se vstupuje ze společné chodby. Jako velkou výhodu vidím nadstandardně prostorově řešené třídy i herny, v nichž mohou být instalovány prostorové prvky jako stálá součást dětských her a je využívána k různým vzdělávacím záměrům.

Hrad v herně Sluníček

Naše škola nabízí zpočátku docházky dítěte do MŠ individuální formu adaptace, jejíž délku a způsob konzultujeme s rodiči. Důležitou úlohu hraje míra předchozích sociálních zkušeností dítěte. V adaptačním období (celý měsíc září) jsou v obou heterogenních třídách upraveny služby učitelek tak, aby byly obě přítomny v době příchodu nováčků. Takto si děti na nové tváře i prostředí rychleji a snadněji zvyknou

a náročné adaptační období probíhá v klidnější atmosféře. S rodiči spolupracujeme během celého roku formou průběžné komunikace, pokud je třeba domluvíme se na konzultaci. Rodiče se také zapojují do společných akcí (vánoční tvoření, pálení čarodějnic, zahradní slavnost...)

Pro úspěšné začleňování do kolektivu a snadnější dodržování určitých pravidel chování se v praxi osvědčil systém piktogramů, se kterými děti od počátku seznamujeme a některá společně vytváříme. Také pravidelný řád a režim dne usnadňuje dětem orientaci v každodenních činnostech, přičemž není nutné se přesně držet stanoveného času, ale je třeba respektovat individuální tempo dětí. Hry, spontánní i řízené činnosti se snažím promýšlet tak, aby byly v rovnováze, a organizovány individuálně, ale i skupinově.

2.4   Vzdělávací obsah

2.4.1   Integrované bloky

Jednotlivé bloky v ŠVP jsme zpracovali v souladu s požadavky RVP PV, s platnou legislativou a s ohledem na konkrétní podmínky školy. Učivo v jednotlivých blocích je zpracováno tak, že zasahuje do všech vzdělávacích oblastí - dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět. Předmětem bloků je vždy jen určitý výběr učiva z RVP PV. Ke každému integrovanému bloku trvajícím přibližně měsíc, jsou daná témata, přibližně týdenní (dle aktuální potřeby), nejvíce však čtyři na měsíc. Při tvorbě témat jsme se vycházeli z ročních období, svátků, lidových tradic, přísloví a konkrétních míst v okolí, specifických právě pro naše město. Každý blok je stručně popsán, obsahuje dílčí cíle ve vzdělávacích oblastech, očekávané výstupy a možná rizika.

2.4.2   Třídní vzdělávací program

V třídních vzdělávacích programech (TVP) jsou pak měsíční bloky rozpracovány do týdenních témat s ohledem na konkrétní podmínky třídy a věkovou skupinu dětí. Učitelka má tak možnost připravit vzdělávací nabídku, která odpovídá různé úrovni vývoje dětí, jejich schopnostem a potřebám. TVP je uspořádán jako přehled možných činností, je průběžně doplňován a obměňován, a také umožňuje odklon od plánu v závislosti na nečekané situaci v reálném životě. V heterogenní třídě, kde pracuji,

připravuji vzdělávací nabídku pro děti různého věku (3-5 let) a s různými zkušenostmi a možnostmi, a s ohledem na specifické potřeby některých dětí. Při plánování vycházím z konkrétního bloku a konkrétního daného tématu např. blok – Otvírání jara, téma – Zvířata a jejich mláďata, přísloví – „Březen, za kamna vlezem, duben, ještě tam budem“. V TVP máme zařazeny také krátkodobější projekty na různá témata (např. Bramborový týden, Týden radosti, Sluníčkový den...)

2.4.3 Evaluační činnost

Evaluační činnost na úrovni třídy probíhá průběžně. Hodnotíme výchovně vzdělávací činnost, individuální rozvoj a pokroky dětí, a to formou rozhovoru s druhou učitelkou na třídě a záznamem v archu o rozvoji a pozorování dětí. Výsledky evaluace též projednáváme na pedagogických poradách. Hodnocení celého bloku provádíme každý měsíc psanou formou. V sebehodnocení je nám nápomocen RVP PV, nad kterým rozmýšlíme naše kroky a sledujeme výsledky. Na konci školního roku vypracováváme evaluační zprávu za daný školní rok, která je podkladem pro hodnocení školy.

3 Charakteristika prostředí a skupiny

Mateřská škola, v níž pracuji a realizovala jsem výtvarný projekt, se nachází v Podkrušnohoří, v městečku Chabařovice. Naše mateřská škola sídlí v budově společně se ZUŠ a několika třídami ZŠ a je situována na náměstí. Poblíž mateřské školy je rozlehlá školní zahrada, kterou využíváme k různým aktivitám po celý rok. Také máme možnost chodit na vycházky k rybníku, do lesoparku Friedrich a k nově napuštěnému jezeru Milada, které vzniklo jako rekultivační počin po ukončené těžbě hnědého uhlí. V osmdesátých letech měla větší část města ustoupit těžbě a dokonce byla část města zbourána, ale naštěstí díky pozdější změně politické situace se tak nestalo. Některé okolní obce už takové štěstí neměly. Tato skutečnost se odrazila do podoby okolní krajiny a do myslí starousedlíků. Seniorsy chodíme pravidelně navštěvovat do Domu s pečovatelskou službou a do Domu pokojného stáří sv. Ludmily, které byly vybudovány v místě zbourané části Chabařovic. Nedaleko stojí památník husitské bitvy „Na běhání“, který byl do Chabařovic přemístěn z nedaleké zaniklé obce, a který bývá také častým cílem našich poznávacích vycházek.

Projekt jsem realizovala se skupinou dětí ze třídy „Sluníček“, ve věkovém rozmezí 3-5 let. V této třídě je zapsáno 25 dětí, pocházejících z rodin s různým sociokulturním zázemím. Některé děti jsou velice komunikativní a jejich řečový vývoj je rozvinutý a některé jsou málomluvné, spíše ostýchavé. Některé děti špatně vyslovují, proto vyžadují logopedickou péči. Aktivity jsem se snažila připravit tak, aby oslovily i děti mladší nebo děti, které se ještě do některých činností z různých důvodů zapojovat nechtějí a spíše pozorují. Většina dětí se pravidelně a se zájmem výtvarným aktivitám věnují, rády tvoří a poznávají nové věci. Věkově smíšená třída tvoří přirozené prostředí pro celkový pozitivní rozvoj všech zúčastněných.

4 Projekt na téma „já“ (praktická část)

4.1 Úvod do praktické část

Každé dítě mezi druhým a třetím rokem si začíná uvědomovat svou identitu, objevovat své „já“. Zároveň se v této době utváří sebepojetí – představa sebe samého. Mojí snahou bylo vytvořit projekt, který by tento přirozený proces zkvalitňoval a pozitivně působil na další psychický vývoj osobnosti dítěte.

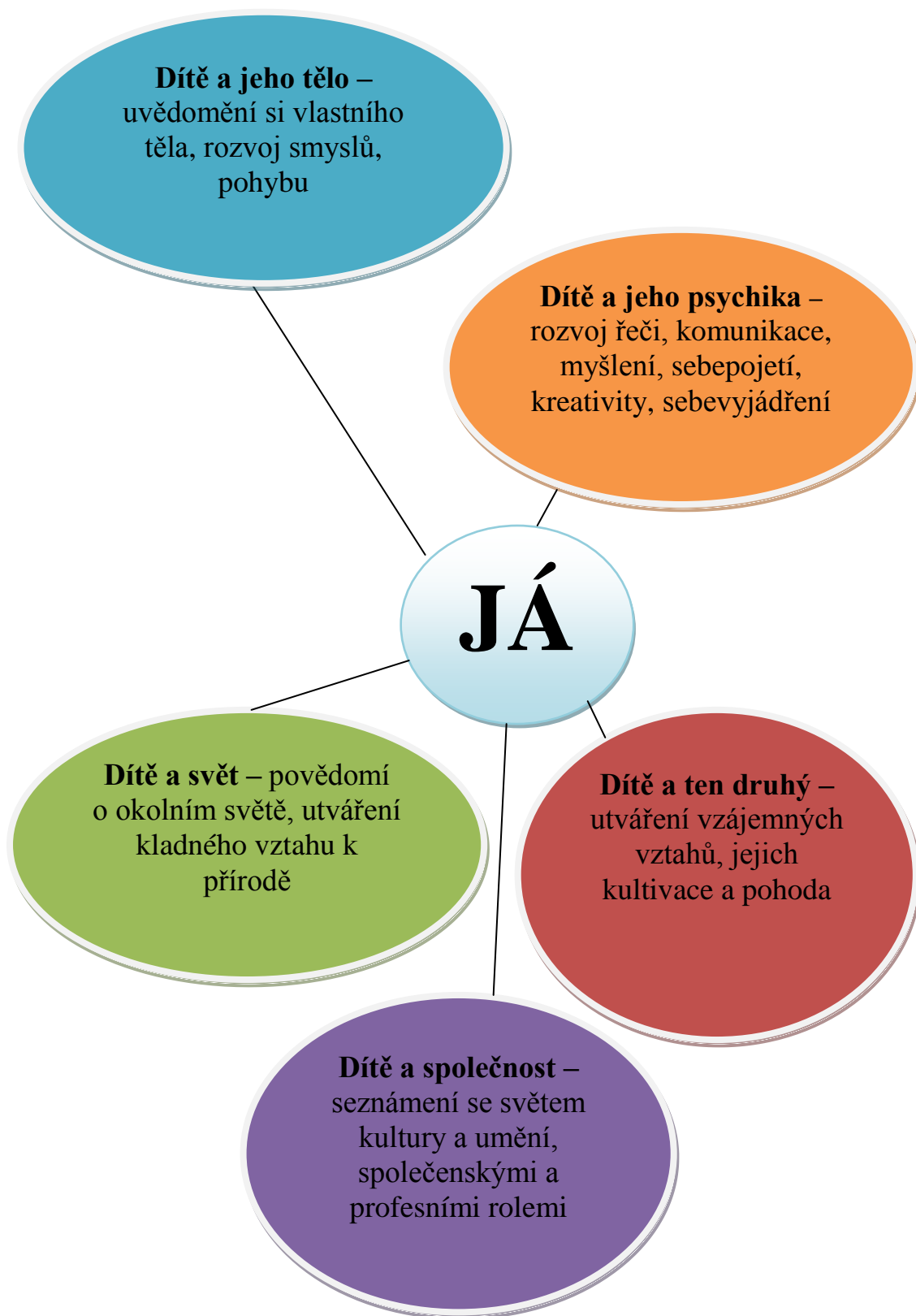
Prostřednictvím výtvarných činností, jsem se snažila najít hledisko, které by se vztahovalo k rozvoji identity a sebeuvědomění dítěte tak, aby podporovalo kreativní sebevyjádření umocněné předchozími emocionálně laděnými prožitky. A zároveň tak, aby tento projekt korespondoval se vzdělávacími cíly a kompetencemi dosažitelnými v předškolním vzdělávání.

Při tvorbě výtvarných řad jsem vycházela ze vzdělávacích obsahů daných v RVP PV, které jsou uspořádány do pěti oblastí:

- Dítě a jeho tělo – oblast biologická – výtvarná řada „*Ruce*“
- Dítě a jeho psychika – oblast psychologická – výtvarná řada „*Hračka*“
- Dítě a ten druhý – oblast interpersonální – výtvarná řada - „*Barevné kruhy*“
- Dítě a společnost – oblast sociálně – kulturní – výtvarná řada – „*Koukej, koukej do sklíčka*“
- Dítě a svět – oblast environmentální – výtvar. řada – „*Každý má své místo na Slunci*“

Realizace projektu probíhala od podzimních měsíců roku 2013, do jara 2014. Výtvarné řady byly realizovány s dětmi ze třídy Sluníček (věk 3 – 5 let).

4.2 Myšlenková mapa projektu – téma „Já“

5 Dítě a jeho tělo

5.1 Téma: Ruce

1. část výtvarné řady

Námět: Dívej se na ruce, jako bys je viděl poprvé...

Učivo: Dítě a jeho tělo – činnost zaměřená k poznávání těla, hra s rukama provázená hudbou, pojmenovávání vlastností rukou (tvar, barva, velikost, měkkost)

Výtvarný úkol: pozorovat svoje ruce (tvar, linie, barva, pohyb) a jejich zvláštnosti v porovnání s ostatními rukama, vymyslet možné ozdoby rukou

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- vědomě pozorovat a uvědomovat si rozdílné i shodné vlastnosti a dokázat je slovně popsat

Řešený problém: pozorovat a popsat svoje ruce, porovnat a najít rozdíly mezi svými rukama a rukama kamarádů

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: tvar, barva

Motivace a průběh činnosti: Dětem jsem pustila na CD klidnou hudbu – Air (Johann S. Bach). Sedly si na padák a byly vyzvány, aby na chvíli zavřely oči a zkusily vnímat, kde mají ruce a co ruce právě dělají. Pak jsem dětem řekla, až otevrou oči, ať se dívají na své ruce, jakoby je viděly poprvé. Měly si všimnout tvaru, linií, barvy i pohybu rukou. Měly zkusit tanec rukou při klidné hudbě.

Poté jsem dětem ukazovala některá gesta rukou, děti zjistily, že se dorozumíme i beze slov. Položila jsem dětem otázku: „*Dokážete říci, pro jakou skupinu lidí jsou ruce velice důležité při dorozumívání?*“ Kontext: Neslyšící, zmínka o Neviditelné výstavě v Praze.

Potom si děti lehly na padák a porovnávaly své ruce s rukama kamarádů. Někdo je měl větší, tmavší, buclatější, někdo měl dlouhé nehty, někdo špinavé, někdo poškrábané od kočky, některá děvčata měla zbytky laku na nehty... Dále jsme si povídaly o tom, jak můžeme svou ruku zdobit a hned jsme si to vyzkoušely (prsteny, různé náramky, hodinky, tetování, šňůrky, laky na nehty a nálepky)

Obr. č. 1, Pozorování rukou

Obr. č. 2, Porovnávání rukou

Cílem tohoto úkolu bylo navodit u dětí soustředěný zájem a silný zážitek z pozorování, dovést je ke zjištění, že každá ruka je jedinečná a neopakovatelná, každá má trochu jiný tvar, barvu i velikost. Funkce rukou při dorozumívání.

Reflektivní bilance: Při této činnosti děti opravdu soustředěně pozorovaly, jejich ruce při hudbě „tančily“ (zjistily, že se mohou pohybovat pomocí kloubů), sdělovaly své poznatky z pozorování (všimaly si nejen své ruky, ale také pozorovaly rozdíly v porovnání s rukama kamarádů i učitelky). Povídali jsme si také o důležitosti rukou nejen pro zdravé lidi, ale připomněli jsme si nezbytnost rukou při dorozumívání neslyšících. Během této činnosti děti rozšiřovaly svou slovní zásobu a učily se vyjadřovat nejen slovně, ale zkoušely to i pomocí gest. Zdobení rukou se zamlouvalo

nejen dívkám, ale i chlapcům, kteří hledali v nabídnutých špercích i jejich další možný význam (např. zelený prsten s černou spirálou byl prstenem hadího krále, náramek s ornamenty byl indiánského náčelníka...). Děti navrhly, že by se někdy chtěly jako indiáni pomalovat. Toto přání bychom mohli realizovat v některé další aktivitě.

2. část výtvarné řady

Námět: Jsou všechny ruce stejné?

Učivo: Dítě a jeho tělo – manipulace s výtvarným materiálem a instrumenty (papír, nůžky, fix). Dítě a společnost – setkávání s výtvarným uměním (Michelangelo)

Výtvarný úkol: najít linie vzniklé muchlází

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- ovládat koordinaci ruky a oka
- umět zacházet s výtvarným materiálem a instrumenty
- vnímat umělecký podnět – výtvarné dílo

Řešený problém: najít a zvýraznit linie dlaně vzniklé muchlází

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: linie, tvar

Výtvarná technika: muchláz, zvýraznění linií

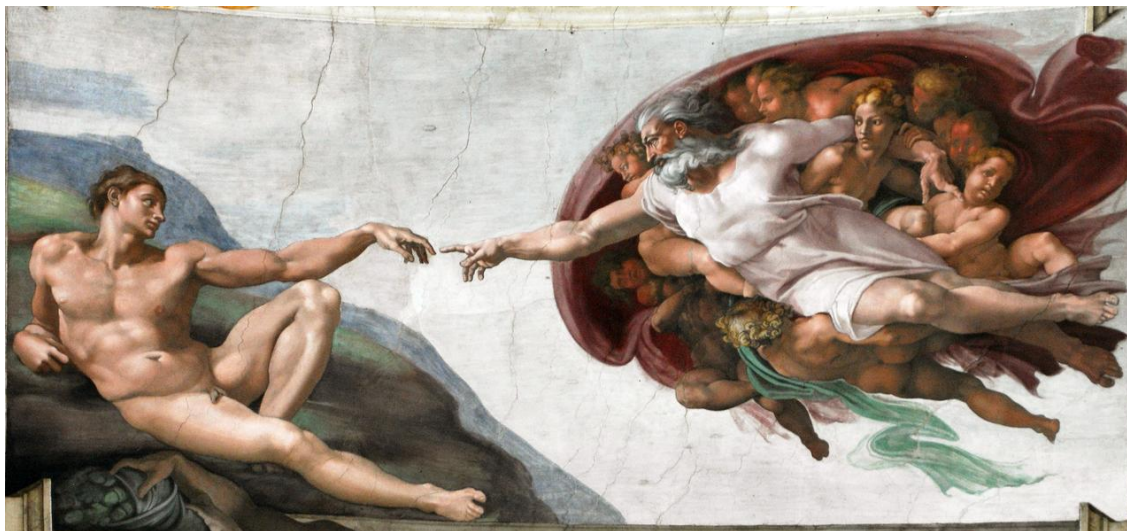
Motivace a průběh činnosti: Motivace uměleckým dílem „Zrození Adama“ od Michelangela (výřez rukou). „Komu asi patří tyto ruce? Jsou stejné? Patří jednomu člověku? Kde si myslíte, že bychom našli tento obraz?“

Obr. č. 3, Michelangelo

Kontext: Malíři v dávných dobách, Sixtinská kaple, Adam (první člověk)

Děti nejprve pozorovaly jen výřez rukou a hovořily jsme o nich. Poté jsem dětem ukázala obraz celý.

Obr. č. 4, Michelangelo, Zrození Adama

Při rozhovoru o tom co vidí, děti samy přišly s tím, že jim motiv připomíná kreslený film „Stvoření světa“.

Poté si děti vytvořily svou neopakovatelnou ruku. Sedly si ke stolečkům a každý dostal bílý papír formátu A4 a tužku. Vysvětlila jsem dětem, že tvar ruky vytvoříme tak, že svoji ruku obkreslíme, poté vystříháme a neopakovatelné linie vytvoříme tak, že ji zmuchláme. Tak bude každá ruka jiná. Tím se vytvoří jedinečné linie na „jejich“ ruce, které pak fixem zvýrazní.

Obr. č. 5, Vystřihování ruky

Obr. č. 6, Zvýrazňování linií

V průběhu této činnosti se některé děti potýkaly s ne zcela zvládnutou manipulací s nůžkami a některé děti si vyložily pokyny jinak – pozorovaly svoji ruku a podle ní kreslily linie.

Nakonec jsme ruce položily na zem a zkusily poznat, kterou vytvořil kamarád... při této aktivitě si děti vymýšlely – je robota, škrábala, skřítko...

Obr. č. 7

Cílem této činnosti bylo umožnit dětem vnímat umělecké dílo, hovořit o něm a nacházet souvislosti, objevit, že jedinečné linie mohou vzniknout také díky výtvarné technice (muchláž). Dokázat najít a zvýraznit linie.

Reflexivní bilance: Při této činnosti děti velice dobře spolupracovaly, porovnávaly obě ruce a odhadovaly, komu asi patří a co asi dělají (*pomáhá vytáhnout kamaráda odněkud kam asi spadl, tuckají se prsty o sebe jako na pozdrav, ten s nataženým prstem asi na toho druhého hrozí*) poté správně určily, že obraz byl namalován již dávno, některým dětem připomněl výjevy, které viděly v místním kostele. Komunikace v této části probíhala živě a spontánně, děti dokonce objevily určitou podobnost mezi motivem výjevu (Zrození Adama) a filmem, který znají (Stvoření světa). Povídali jsme si o jejich zvyklostech, které provází loučení (obejmutí, pohlazení, polibek, plácnutí rukama o sebe, mávání, posílání polibku vzduchem, složení rukou do tvaru srdce...) Děti opět zjistily, jak jsou ruce při každodenních činnostech důležité a že se jimi dají vyjádřit také emoce. Např. *„Když mě hladí, tak vím, že mě má ráda“*. *„Obejme mě a trochu pochová, jak to mám ráda“*. *„S tatškou si plácneme a pak na sebe myslíme“*. V další části již pracovaly spíše individuálně, ale i tuto činnost (nakreslení a vystřížení obrysu ruky) provázela komunikace. Vystříženou ruku měly děti přibližně ve stejnou dobu. Následné muchláni papírové ruky děti zaujalo (tato technika pro ně není obvyklá). Po narovnání děti zjistily, že „jejich“ ruka se od ostatních liší více, než když byla pouze vystřížená. Poté nacházely a zvýrazňovaly fixem vzniklé linie. Pouze dvě děti si vyložily úkol jinak – kreslily linie podle své dlaně. Při konečném pozorování papírových rukou děti vymýšlely, čím by asi mohly být (*skřítek, robot, škrábal, duch, obr*). Touto závěrečnou aktivitou děti rozvíjely představivost, učily se samostatně vyjadřovat a sdělovat druhým svůj názor a své pocity.

Alternativa: Vystříženou ruku mohly děti přiložit na svojí a poté zmuchlat, tak by vznikly linie podobné jejich opravdové ruce.

3. část výtvarné řady

Námět: Moje ruka, tvoje ruka

Učivo: Dítě a ten druhý – verbální i neverbální komunikace mezi dětmi, aktivity podporující uvědomování si vztahů mezi dětmi, kooperativní výtvarná činnost ve dvojicích

Výtvarný úkol: umístit obrysy rukou v kruhovém formátu v komunikaci s druhým

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- spolupracovat s druhým, dodržovat dohodnutá pravidla
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, pocity ve zformulovaných větách

Řešený problém: několikanásobně obkreslit svou ruku, jeden obrys vybrat a dotvořit - na společném prostoru s druhým

Druh výtvarné činnosti: výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: linie, tvary, barvy

Výtvarná technika: obkreslování voskovým pastelem (několikanásobné), vybarvování

Motivace a průběh činnosti: Připomněla jsem dětem předchozí aktivitu (hry s rukama, zdobení rukou). Pak jsem děti vyzvala, ať si utvoří dvojice. Každý z dvojice si vybral barvu voskového pastelu, sedly si naproti sobě a dostaly kruh z bílé čtvrtky v průměru 30 cm. Každý měl svou ruku obkreslit 3x. Poté si měly jeden obrys vybrat a dotvořit ho podle své fantazie (vybarvit, ozdobit).

Obr. č. 8, Tvorba Martina a Tonika

Tvorba dvou chlapců, kamarádí spolu. Martin si vybral žlutý voskový pastel. „Vybral jsem si žlutou, protože je veselá a zářivá a hezky se mi na ní dívá“. Ke své ruce dopsal své iniciály. „Aby všichni poznali, že je moje“. Na ukazováček umístil hodinky. „Na ukazováček, protože tím se ukazuje a hodinky taky ukazují“. Toník si vybral zelenou barvu. „Je hezká a připomíná mi moře“. Na svou ruku přimaloval fialový kříž a také stejné hodinky jaké má na své ruce Martin. „Kříž je pirátský, protože se mi líbí piráti a má fialovou barvu, protože je tajemná. Jako piráti. Hodinky mám stejné jako Martin, protože se mi líbí, že je vymyslel na prst.“ Ruce obou chlapců se dotýkají.

Obr. č. 10, Tvorba Anežky a Elišky

Tvorba dvou děvčat. Anežka začala tvořit svou ruku žlutou barvou. „Žlutá je jako sluníčko a doma mám taky žlutý pokoj“. Svoji ruku ozdobila náramkem se třemi květinami a prstýnkem s motivem tří koleček. „Ty květiny jsou jako já a ještě moje sestry. Taky jsme tři“. Na Anežčině ruce je naznačena duha a mrak. „To je tetovačka. Už jsem duhu viděla a táta říkal, že je vidět jenom po dešti, tak jsem nakreslila taky mrak, aby mohlo pršet a byla duha“. Anežka je velice komunikativní a tak brzy děvčata při společné tvorbě zjistila, že mají mnoho společného. Obě mají ještě dvě sestry a obě jsou nejmladší z rodiny. Eliška (autorka růžové ruky) začala do MŠ chodit až v průběhu školního roku a občas má obtíže se zapojit do aktivit realizovaných ve dvojici. Je sebevědomější spíše při skupinových činnostech. Na tvorbu své ruky si vybrala růžovou barvu. „Protože růžová je holčičí a mám ráda i růžové oblečení“. Ve své tvorbě spíše kopírovala motivy Anežky, zřejmě se takto projevila její počáteční nejistota. Ruce obou

děvčat se dotýkají. „*Jsme kamarádky a tak máme ruce u sebe*“. Velký přínos vidím v navázání společné komunikace, překonání ostychu a úspěšném začleňování do kolektivu díky výtvarné činnosti.

Obr. č. 11, Tvorba Kateřiny a Valentiny

Tvorba děvčat. Kačka se soustředila na zdobení ruky. Chtěla, aby její ruka byla podobná mamčině ruce. „*Maminka nosí na nehtech různé ozdoby a třpytky a má prstýnek s kamínkem a hodinky. Mně se líbí prstýnek s kytičkou*“. Svou prací byla velice zaujata. Valentinka svou ruku ozdobila prstenem s řetízkem a náramkem. „*Náramek ve tmě svítí. Taký mám prstýnek s řetízkem jako v pohádce*“. Valentinka má v poslední době v oblíbě psaní čísel, takže se objevují i u její ruky. Jejich ruce se nedotýkají. „*My si je jako ukazujeme a prohlížíme*“.

Kontext: Náramek s prstenem pro Sarah Bernhardtovou, A. Mucha

Obr. č. 12, Tvorba Matyáše a Michala

U těchto chlapců vznikl problém na začátku. Matyáš, autor červené ruky nechtěl pracovat společně s Michalem. Jasně se proti němu vymezil a tento svůj postoj přenesl i do tvorby – ruce se nedotýkají a má na ruce „šňůrku, co chrání“ a kouzelný prsten. Společná práce nakonec proběhla v klidu, každý tvořil svou ruku a respektovali prostor a tvorbu druhého.

Obr. č. 13, Tvorba Františka a Patrika

Dvojice chlapců. Jeden z nich (František) nerespektuje pravidla skoro u každé činnosti – ani tato nebyla výjimkou. Zvládl vytvořit dva obrysy ruky, poté začal kreslit dinosauří kostru, kterou zasahoval až do prostoru druhého chlapce a nakonec i do ruky kamaráda.

Tím narušil tvorbu druhého chlapce a ten poté ztratil zájem o dokončení své ruky (žlutooranžová). František v této činnosti nerespektoval prostor druhého a pak byl překvapen, když Patrik vyjadřoval svou nelibost a nesouhlas s jeho zásahem. Při následném rozhovoru s Františkem jsem se ho zeptala, jestli on by byl spokojený, kdyby jemu někdo zasahoval do jeho ruky. Záporná odpověď naznačila, že si uvědomil, že udělal chybu, když nerespektoval Patrikův výtvar a posléze pochopil i Patrikovu reakci. Snažila jsem se vést Františka k pochopení situace z pohledu kamaráda.

Cílem této činnosti bylo obkreslení tvaru své ruky, barevné vyjádření své ruky podle fantazie, podpora vzájemné komunikace (verbální i neverbální), umět přiměřenou formou sdělit své pocity, prohlubování vztahů mezi dětmi.

Reflexivní bilance: Během této činnosti se projevila individualita všech dětí i vztah mezi nimi navzájem. U první dvojice (Martin, Toník) probíhalo společné tvoření v přátelském duchu, provázené komunikací a respektem k tvorbě nejen své, ale i kamaráda. Projevily se zde jejich zájmy (piráti) i zajímavá slovní metafora (hodinky ukazují čas a proto je namaloval na ukazováčku, kterým se ukazuje). Při rozhovoru také vysvětlili oblíbenost barev, které si vybrali, a zajímavým momentem bylo ztotožnění se se svojí namalovanou rukou s iniciálami: „*Moje ruka, to jsem já*“.

U tvorby děvčat (Anežka, Eliška) jsem velice pozitivně hodnotila spíše socializační aspekt, který tato aktivita přinesla. Eliška se při společné komunikaci a tvorbě uvolnila a při rozhovoru potvrdila, že se jí společné tvoření líbilo.

Další dvojice dívek (Kačka, Valentinka) spolupracovala se soustředěným zájmem. Kačka se svojí rukou identifikovala se svým vzorem – maminkou. Na otázku, proč není její ruka vybarvená, odpověděla: „*Protože maminka má světlou kůži a taky takhle je všechno, co jsme nakreslila, líp vidět*“. Objevila kontrast barevných ploch na bílém podkladě. I když spolu děvčata kamarádí, jejich ruce se nedotýkají, spíše si je jako vzájemně ukazují.

U další dvojice chlapců (Matyáš, Michal) po počáteční nechuti tvořit spolu, rozvinula spolupráce s respektem k prostoru druhého a omezenou slovní komunikací, ale projevenou spíše neverbálně, ve své tvorbě (kouzelný prsten a „šňůrka co chrání“ a Michalova modrá ruka – barva, jakou nosí Spiderman – oblíbený hrdina).

Ve spolupráci poslední dvojice chlapců (František, Patrik) se v průběhu činnosti objevil problém s nerespektováním prostoru a tvorby druhého. Patrik si v průběhu činnosti uvědomil, že ne vždy druhý dodržuje domluvená pravidla a učil se přiměřeně slovně reagovat na vzniklou situaci. Objevily se u něj v této situaci přirozené negativní emoce (zlost, vztek), které dával najevo. Když František viděl, co způsobilo jeho chování a za pomoci následného rozhovoru s učitelkou, byl veden k záměrnému uvědomění si nevhodnosti chování. Rozhovor s Františkem byl veden s ohledem na prohlubování empatie. Konflikt byl vyřešen, chlapec se omluvil a nakonec se spolu domluvili, že zkusí společnou stínohru, která byla naplánována na příští den.

4. část výtvarné řady

Námět: Hrajeme si s rukama, divadlo rukou

Učivo: Dítě a jeho psychika – hra podporující tvořivost, představivost a fantazii

Výtvarný úkol: hrát si se svými rukama, říkat, co ti připomíná...

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých výtvarných činnostech i ve slovních výpovědích k nim

Řešený problém: pozorovat a říci, co viděné připomíná

Druh výtvarné činnosti: výtvarná imaginace, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: světlo, stín, tvar

Výtvarná technika: hra se světlem a stínem

Motivace a průběh činnosti: Připevnila jsem prostěradlo na tyče na cvičení a za ně postavila lampu. Dětem jsem sdělila, že mám pro ně překvapení. Když viděly, co jsem připravila, myslely si, že budeme hrát divadlo... Některé děti byly diváky a ostatní buď samostatně, nebo ve dvojicích hrály svými rukama. Vyzvala jsem děti, ať říkají, co jim viděné připomíná...

Obr. č. 14, Letící andělé

Obr. č. 15, Dotýkání, drží květinu

Obr. č. 16, Krokodýl se chystá na kořist

V průběhu činnosti jsem děti vyzvala, aby své ruce přibližovaly či oddalovaly k látce...zjistily, že když ruku přiblíží, dostane jasnější obrys, a když ji oddálí, je tomu naopak. Zkusila jsem lampu zhasnout, děti zjistily, že když nesvítí, není možné tvořit stíny.

Kontext: Diet Wiegman a jeho tvorba

Cílem této aktivity bylo přiblížit dětem princip stínohry, rozvíjet jejich chuť objevovat, představovat si a sdělovat. Podporovat chuť hrát si.

Reflexivní bilance: Tato činnost byla dětmi přijata s velkým očekáváním a radostí. Nejprve viděly jen plátno, ale když se rozsvítila lampa a zkusmo jsem vytvořila první stín (zajíce), hned chtěly vše samy vyzkoušet. Nejprve děti zkoušely to, co znaly (zajíc, pták, ryba) a poté zkoušely pohybovat rukama tak, aby vytvářely zajímavé a neobvyklé tvary a variace. Děti, které mezitím tvořily diváky, spontánně říkaly, co jim viděné připomíná. Při této činnosti byla moje role spíše pozorovací, nejprve jsem děti seznámila s tím, co je čeká a poté už jen spíše pozorovala a zaznamenávala zajímavé

tvary a komentáře. Stínohra pohltila bezzbytku všechny děti. Nikdo se neostýchal „hrát divadlo rukou“. U Patrika s Františkem již žádný problém při společné hře nenastal.

6 Dítě a jeho psychika

6.1 Téma: Hračka

1. část výtvarné řady

Námět: Tohle je moje oblíbená hračka

Učivo: Dítě a jeho psychika - záměrné pozorování předmětů, určování a pojmenovávání jejich vlastností (barva, tvar, velikost, materiál, dotek, vůně, zvuk), samostatný slovní projev na určité téma

Výtvarný úkol: pojmenovávat výtvarné vlastnosti hračky – barvy, tvary, materiály

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- dítě se učí záměrně soustředit na činnost a udržet pozornost
- učí se zaměřovat pozornost na to, co je z poznávacího hlediska důležité (vlastnosti předmětů) nacházet společné znaky, podobu a rozdíl
- ohleduplně zacházet s hračkou jiného dítěte
- vyjadřovat smysluplně a samostatně myšlenky ve vhodně zformulovaných větách

Řešený problém: pozorovat a popsat hračku, najít rozdíly mezi hračkami

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: tvar, objem, barva, struktura

Motivace a průběh činnosti: Pro děti byl výrazným motivačním prvkem již samotný fakt, že si mohly svou oblíbenou hračku přinést do mateřské školy. Děti se posadily se svou hračkou na barevný padák a vyslechly a zhlédly krátký úvod v podobě představení mé oblíbené hračky. Poté jsem děti vyzvala jednoho po druhém, aby se pokusily o totéž (přitom dodržovaly pravidla, která platí v komunitním kruhu a děti je dobře znají). Při další aktivitě děti schovaly hračku pod padák a pozorovaly, jak látka hračku kopíruje. Hovořily jsme o tom, co je a co není vidět. Děti zjistily, že hračku mohou poznat po hmatu a když je hračka schovaná, nevidí její barvy, jen tvar. Dále děti zkoumaly hračky ostatních dětí podle hmatu. Na cinknutí zvonečku se vždy posunuly o jedno místo po obvodu kruhu až se dostaly zpět ke své hračce. Připomněly jsme si, že zkoumáme jiné hračky ohleduplně.

Cílem této činnosti bylo posilování přirozených poznávacích citů (zvědavost, zájem, radost z objevování). Osobní věc (hračka) dítěte je součástí osobního prostoru dítěte a ten je součástí jeho vlastní identity. Touto aktivitou jsem směřovala k sebepoznávání a poznávání druhých. Také poznávaly výtvarné vlastnosti hračky (barva, tvar, materiál).

Obr. č. 17, Moje hračka

Obr. č. 18

Reflexivní bilance: Fakt, že si mohly do MŠ přinést svou oblíbenou hračku, byl pro děti opravdu silně motivující, protože všechny děti v daný den s hračkou opravdu přišly. Už při vstupu do třídy si navzájem ukazovaly, jak vypadá jejich hračka, kterou mají nejraději, a předváděly, co všechno dokáže. David měl mluvící „nákladník“ s obličejem, Natálka zas mluvící a hýbající se dračí miminko, dvě děvčata panenky, které ovládají živly. Zuzanka: „*Moje panenka se jmenuje Bloom a dokáže ovládat oheň a proto má oranžové vlasy. Jako oheň.*“ Hned vedle seděla Hanka: „*Moje panenka se jmenuje Stela a taky umí ovládat. Stela ovládá slunce a taky má krásné vlasy. Mají barvu slunce.*“ Potom obě děvčata dodala, že vlastně patří k sobě, že jsou z jedné pohádky. Některé děti si přinesly oblíbená plyšová zvířátka (myš, medvěd, kos, pes) a všichni se shodly na tom, že se jim líbí proto, že jsou měkká a příjemná na dotek. Všechny děti také se svými plyšáky usínají a povídají si s nimi. Chlapci, kteří povídali o svých autech, se shodli na tom, že se jim líbí, jak jezdí právě jejich auto. Luboš dodal: „*Já se svým kamionem nespím, protože je tvrdý a to by mě tlačilo. Mám rád kamion, protože s ním jezdí můj táta.*“ David si přinesl bílou cisternu: „*To je cisterna, která vozí mléko, má stejnou barvu.*“ Míša dodal, že jeho auto (ambulance), má stejnou barvu jakou má Davidova cisterna. Děti si všimly shodných znaků – auta (mají kola, mohou jezdit a jsou z tvrdých materiálů) ale i rozdílů (některá auta vozí věci, některá lidi, jsou auta osobní, nákladní, některá jsou velká, malá). Při ohmatávání hraček (schovaných pod padákem) děti zjistily, že Davidovo auto je největší. Poznaly, že všichni plyšáci jsou měkkí a všechna auta tvrdá. Hračky ostatních zkoumaly opravdu ohleduplně a se zájmem. Očekávané výstupy byly naplněny.

2. část výtvarné řady

Námět: Postýlka pro mou hračku

Učivo: Dítě a jeho psychika – činnost zajišťující spokojenost, radost a pohodu, činnost přiměřenou schopnostem dítěte a úkol s viditelným výsledkem, v němž může být dítě úspěšné. Dítě a ten druhý – verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i dospělým, aktivita podporující sblížení dětí.

Výtvarný úkol: vytvořit pomocí látek postýlku pro hračku

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- rozhodovat o svých činnostech
- prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
- přirozeně komunikovat s druhým dítětem i dospělým, navazovat a udržovat dětská přátelství
- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (výtvarná činnost) i ve slovních výpovědích k nim

Řešené problémy: pojmenovat vlastnosti látek, odůvodnit výběr – barva, hebkost, struktura

Druh výtvarné činnosti: výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, struktura

Výtvarná technika: asambláž

Motivace a průběh činnosti: Děti sedí v kruhu, každý má před sebou svou hračku. Uprostřed leží různé odstřížky různých druhů látek. Nejprve děti vyzvu, aby se pokusily beze slov vyjádřit, co ke hračce cítí. Po této krátké činnosti vybídnu děti, ať si pomocí odstřížků látky vytvoří postýlku pro svojí hračku. Po uložení hraček do postýlek začnou procházet mezi ostatními postýlkami a navazovat kontakty s kamarády. S kým se domluví, s tím může propojit svou postýlku.

Cílem této činnosti bylo poznávání sebe samého, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě – uvědomění si vlastní identity, osobní spokojenosti. Děti získávaly dovednost se vyjadřovat gesty i slovy – rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních. Poznávaly různé látky, seznamovaly se s jejich vlastnostmi - vzory, strukturou, barvou.

Obr. č. 19, Tvoření postýlek

Obr. č. 20, Poslech ukolébavky

Reflexivní bilance: Děti nejprve vyjadřovaly gesty, co ke své hračce cítí. Někdo si hračku přivinul k sobě, někdo jí pochoval, někdo pohladi. Všechny děti se dokázaly

vyjádřit beze slov. Poté jsem děti vyzvala, ať si představí svůj pocit, když leží zachumlání ve své postýlce. Takovou příjemnou postýlku si děti měly pro svou hračku vytvořit. Pracovaly s odstřížky různých látek. Zuzanka: „*Mám ráda květiny a tyhle modré budou chladit její ohnivé vlasy.*“ Hanka: „*Vybrala jsem si také látku s květinami a blýskavou látku, protože Stela má blýskavé oblečení.*“ Elen svého medvídka pouze zabalila. „*Aby se nepočůral*“, řekla. Míša: „*Moje auto má postýlku jako garáž.*“ Všimla jsem si, že děti, které tvořily postýlku pro plyšáky, použily spíše méně látky, zatímco děti, které měly hračky z tvrdého materiálu, svou hračku doslova látkami zasypaly. David: „*Musím tam dát hodně látky, aby mělo auto měkkou postýlku.*“ Děvčata si vybírala látky nějakým způsobem zajímavé a více o vzhledu látky přemýšlela (blýskavé, s květinami, pruhy záclony, výrazně barevné). Chlapci si vybírali látky spíše jednobarevné. Po dokončení postýlek jsem děti vyzvala, aby si prohlédly ostatní, a s kým budou chtít propojit postýlku, s tím se domluví. Podle mého očekávání se spolu propojily děti, které spolu více kamarádí, ale také děti, jejichž hračky si byly nějakým způsobem podobné. Na znamení kamarádství si děti vybíraly látku, která byla podobná hračce jejich kamaráda. Toto se stalo u tří dvojic, např. David si vybral do své postýlky látku s motivem medvídků, protože Elen je jeho kamarádka a má medvídka. Toto počínání předčilo moje očekávání. V závěru se děti schoulily u svých hraček a zazpívaly ukolébavku. Myslím, že touto aktivitou se výrazně prohloubily vzájemné vztahy mezi dětmi.

3. část výtvarné řady

Námět: Jak si hraju se svou hračkou...stopa mé hračky

Učivo: Dítě a jeho psychika – motivovaná manipulace s předměty, estetické a tvůrčí výtvarné aktivity, cvičení v projevování kladných citů, činnosti vedoucí dítě k identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních. Dítě a společnost – setkání s výtvarným uměním.

Výtvarný úkol: výtvarně zachytit stopu doteku s hračkou

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- vyvinout volní úsilí, soustředit se na činnost a její dokončení
- uvědomovat si příjemné citové prožitky (radost, spokojenost)

- těšit se ze setkávání se s uměním
- zachytit a výtvarně vyjádřit své prožitky

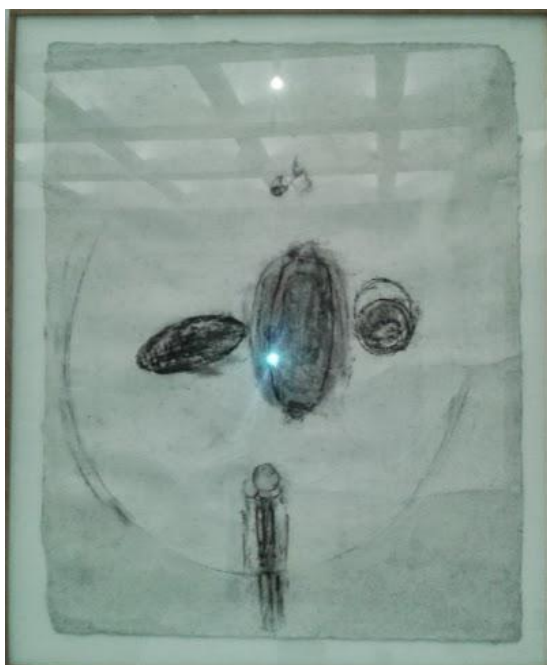
Řešené problémy: rozmyslet si jak a kterou část hračky dítě zachytí

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: reliéf

Výtvarná technika: frotáž

Motivace a průběh činnosti: Motivace uměleckým dílem Adrieny Šimotové „Magie věcí“. *Co si myslíte, že je na obrazu? Jaké vidíte tvary? Poznali byste předměty, které tam jsou vyobrazené? Jaké jsou na obrazu barvy? Kde bychom našli tento obraz?*

Obr. č. 21 Magie věcí, Adriena Šimotová

Po rozhovoru nad obrazem jsem děti seznámila s tím, jak byl obraz vytvořen – technika frotáže. Poté děti tuto techniku zkusily - zaznamenaly dotek s důvěrnou věcí, ke které mají citový vztah – s hračkou.

Cílem této činnosti byl rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, dojmy a prožitky vyjádřit, rozvoj a kultivace estetického vnímání a prožívání. Seznamování se světem umění – Adriena Šimotová, Magie věcí.

Reflexivní bilance: Při prvním pohledu na výtvarné dílo Adrieny Šimotové „Magie věcí“ děti viděly medvídku pandu. Poté se soustředily na tvary. Zjistily, že na obrazu je

velký kruh a „kulatá věc“ a uprostřed „dvě šišky“. Zuzanka poznala panenku. Přemýšlely, co je to za věci a kde by asi mohly ležet. Po nápovědě poznaly, že jde o bochník chleba ležící na stole. Na otázku, kde by tento obraz mohly uvidět, nedokázaly odpovědět. Při rozhovoru jsem zjistila, že žádné dítě na výstavě obrazů dosud nebylo. Seznámila jsem děti s tím, jakou technikou byl obraz vytvořen. Nabídla jsem dětem, že by si mohly zkusit zachytit stopu své hračky stejně, jako to udělala výtvarnice. Děti měly trochu obavy, aby se jim hračka neušpinila. Když jsem jim předvedla postup tvorby na mé oblíbené hračce, tak se obavy rozplynuly. Při tvorbě děti zjistily, že měkké hračky nemají žádné hrany a jejich obrys je více „měkký“. Děti plyšáky při tvorbě jakoby hladily, prožívaly svůj vztah k hračce. Chlapci, kteří tvořili s auty, se zaměřovali na to, aby byl jejich tvar co nejzřetelnější. Důkladně nanášeli barvu na hrany a snažili se zachytit detaily aut. Barvu si děti vybíraly samy. Nakonec jsem dětem navrhla, že si jejich díla vystavíme v herně. Děti souhlasily. Při pozorování všech prací, podotkl Lukáš: „*Ty hračky jakoby vystupují ven.*“

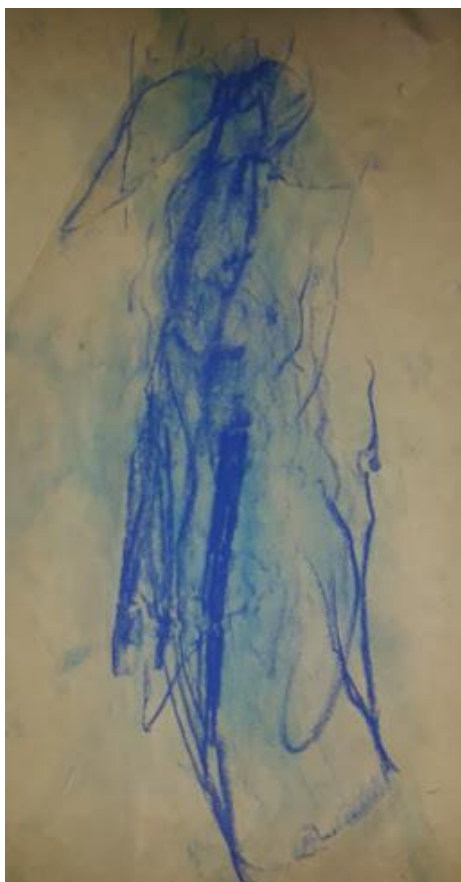
Obr. č. 22, Tomáš a jeho kamion

Obr. č. 23

Obr. č. 24, Zuzanka a její panenka

Obr. č. 25

Obr. č. 26, Elenčin medvídek

7 Dítě a ten druhý

7.1 Téma: Barevné kruhy

1. část výtvarné řady

Námět: Co vidíš na obrazu?

Učivo: Dítě a společnost – setkávání s výtvarným uměním. Dítě a ten druhý – verbální a neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem a dospělým. Dítě a jeho psychika – seznamování se základními geometrickými tvary, poznávání barev.

Výtvarný úkol: vyhledat, jaké jsou na obrazu barvy a tvary

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství
- porozumět běžným neverbálním projevům citových prožitků a nálad druhých
- vnímat umělecké podněty a hodnotit svoje zážitky (řici, co bylo zajímavé, co je zaujalo)

Řešený problém: vyhledat, rozpoznat a pojmenovat barvy a tvary na obrazech R. Delaunaye

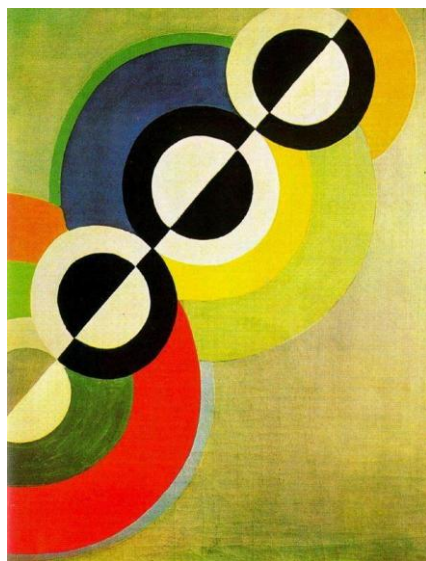
Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar

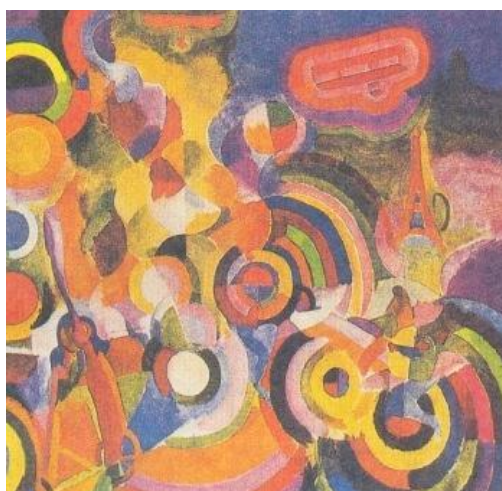
Motivace a průběh činnosti: Motivace uměleckým dílem Roberta Delaunaye (obrazy Rytmus, Radost ze života, Pocta Blériotovi). „*Jaké vidíte na obrazu barvy? Jaké vidíte tvary? Jak se cítíte při pohledu na obraz? Jaká barva je na obrazu nejčastější? Která tam není vůbec? Který tvar je na obrazech nejčastější? Jakou vlastnost má kruh?*“

Obr. č. 27, R.Delaunay, Radost ze života

Obr. č. 28, R. Delaunay, Rytmus

Obr. č. 29, R. Delaunay, Pocta Blériotovi

Cílem této činnosti bylo seznámit děti se světem umění, objevovat a nalézat barvy a její odstíny, nalézat geometrické tvary, rozvíjet a kultivovat smyslové vnímání.

Reflektivní bilance: Při vnímání obrazu děti snadno poznaly, který tvar se v různých barevných variantách opakuje. Všimly si, že některé barvy spolu působí více výrazně (barevný kontrast). Poznaly, že na obrazu jsou všechny barvy, které znají. Své pocity při vnímání obrazu popisovaly: „*Když se dívám na obraz, je mi hezky a vesele. Je to veselý obraz. Mám radost. Jen tenhle kousek je smutný, protože ten kruh je jako ve tmě. Kruh*

se přece točí.“ Nakonec Zuzanka zamyšleně pronesla: „Jsou to barevné kruhy barvy duhy.“

2. část výtvarné řady

Námět: Točí se, točí, jak na kolotoči

Učivo: Dítě a ten druhý – výtvarné hry, aktivity podporující sblížení dětí a ochotu půjčit hračku, střídat se. Dítě a jeho psychika – rozhovor o výsledku pozorování.

Výtvarný úkol: pozorovat pohyb káči a všimnout si, jak se mění barvy, objevovat barvy

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- záměrně pozorovat, všimnout si, objevovat
- prožívat radost z objevování

Řešený problém: sledovat pohyb a hledat barvy

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, pohyb, tvar

Výtvarná technika: výtvarná hra

Motivace a průběh činnosti: Tato aktivita navazovala bezprostředně na předchozí (vnímání obrazu R. Delaunaye). Děti nejprve pozorovaly káču v klidu, všimly si, jaké má barvy a tvary, poté pozorovaly točící se káču. Samy přišly s poznatkem, že když se káča točí, nevidí co je na káče namalované – vše se nám v pohybu jeví jako barevné kruhy. Děti měly vymýšlet, jaké znají další věci, které se točí. Vymyslely větrník a kolotoč: „*Když je pouť a já se točím na kolotoči, tak se kolem mě taky všechno točí a mění.*“ Děti si hračku vzájemně půjčovaly, dokázaly se dohodnout.

3. část výtvarné řady

Námět: Náš obraz

Učivo: Dítě a ten druhý – kooperativní činnosti ve skupině, rozvoj verbální i neverbální komunikace s druhým dítětem. Dítě a jeho psychika – činnost přiměřená schopnostem a silám dítěte, v němž může být dítě úspěšné, konkrétní operace s materiálem (třídění, přiřazování, uspořádání, porovnávání). Seznámení s hudebním uměním – A. Vivaldi.

Výtvarný úkol: vytvořit společně obraz, který bude obsahovat geometrické tvary i barvy jako obrazy, které už znáte

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- spolupracovat s ostatními, dohodnout se
- respektovat jiné dítě, dělit se s ním o pomůcky
- zachycovat a vyjadřovat své představy pomocí tvorby při hudbě

Řešený problém: vytvořit pomocí různého materiálu „obraz“ – parafráze um. díla

Druh výtvarné činnosti: výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, prostor

Výtvarná technika: asambláž

Motivace a průběh činnosti: V motivačním rozhovoru jsem dětem připomněla vnímání výtvarných děl (R. Delaunay) v předchozí činnosti. „*Zkusíme tvořit při hudbě. Pozorně poslouchajte a poznáte, že vás tóny hudby samy povedou. Najděte v herně předměty, které mají stejný tvar jako na obrazech a pokuste se vytvořit společně obraz.*“

Tvorba při poslechu hudby děti zaujala, vybrala jsem radostnou skladbu, která korespondovala s vyjadřovanými pocity dětí při vnímání děl R. Delaunaye. Děti začaly tvořit nejprve s barevnými kruhy na cvičení, poté přidaly míče, stuhy a odstřížky látek, které vytvarovaly do kruhu či prázdný kruh látkami vyplnily. Zajímavým momentem shledávám fakt, že středový prázdný kruh v padáku, děti vyplnily jako první a to hned několika vrstvami. „*Aby tam nebyl tak sám, když je prázdný.*“ Poté pokračovaly v tvorbě s předměty z dětské kuchyňky (ovoce, polštář). Pak objevily, že i dřevěná stavebnice má kruhový tvar, barevné kuželky jsou sestavené do kruhu a lano se dá do kruhu vytvarovat. V závěru objevily kruhové koše na plyšáky a na hradě (patrový prolézací hrad v herně) nafukovací balonky.

Cílem této činnosti bylo podporovat utváření vztahů mezi dětmi, kultivovat a obohacovat vzájemnou komunikaci. Záměrně hledat a objevovat kruhy kolem nás. Uvědomit si, že tvar kruhu v různých obměnách nás obklopuje téměř všude.

Reflexivní bilance: Při dialogu po tvorbě mi děti sdělily, že se jim společně tvořilo dobře. Když měly vybrat, který kousek „obrazu“ jim připadá zajímavý a proč, odpovídaly: „*Mně se nejvíc líbí kruh z kuželek, protože je barevný a našla jsem ho spolu se Zuzankou. To je moje sestřenice a kamarádka*“, odpověděla Terežka. Některé děti zaujalo vykládání prázdných kruhů různými látkami. „*Protože se dají měnit a kruh může být pokaždé jiný.*“ Což při tvorbě přímo dokazovaly – během tvorby měnily látky

v kruzích několikrát. Chlapce zaujal fakt, že látku mohou do kruhu buď vytvarovat, nebo nakupit na velkou barevnou hromadu. Děti objevily i barevný kontrast, kdy na sebe kupily předměty různých barev. Překvapením a radostnou událostí bylo objevení nafukovacích balonků. Děti je začaly spontánně házet dolů a napadlo je, že by jimi mohly dotvořit náš obraz. „*Jaký název by mohl mít náš obraz?*“ zeptala jsem se dětí. „*Barevný, balonkový a trochu plyšákový, prostě kulatý. Hudební obraz, protože jsme ho vytvořily při hudbě.*“ Nakonec se na společné dílo každý podíval kruhovým kukátkem.

Obr. č. 30, Tvoření obrazu

Obr. č. 31

Obr. č. 32

Obr. č. 33, Pohled kruhovým kukátkem

8 Dítě a společnost

8.1 Téma: Koukej, koukej do sklíčka

1. část výtvarné řady

Námět: Od korálku po bublinku

Učivo: Dítě a společnost – hry a praktické činnosti uvádějící dítě do světa lidí (profese skláře)

Výtvarný úkol: objevovat a poznávat vlastnosti skla

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- vážit si práce druhých
- pochopit, že každý má ve společenství svou roli

Řešený problém: pojmenovat vlastnosti skla

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, světlo

Motivace a průběh činnosti: Motivace byla vlastním příkladem učitelky – navlékala jsem korálky a děti se spontánně připojily k činnosti. V průběhu navlékání jsme si o korálkách povídaly. Poté jsme v prostoru MŠ hledaly veškeré skleněné předměty. Seznámila jsem děti s profesí skláře. Při pobytu venku si děti zkusily vyfukovat mýdlové bubliny (práce s dechem).

Cílem této činnosti bylo seznámit děti s profesí skláře a s materiálem, se kterým pracuje (průhlednost, barevnost, křehkost, tvarovatelnost). Využití skla.

Obr. č. 34, Tvoření bublin

2. část výtvarné řady

Námět: Hrajeme si s barvami

Učivo: Dítě a jeho psychika – výtvarné zkoumání, hravá činnost zaměřená na experimentování s barvou

Výtvarný úkol: pozorovat, jak se mění barvy a svět kolem tebe

Sledovaný (očekávaný) výstup: pozorovat a ověřit si zákonitosti míchání barev

Řešený problém: míchání barev

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, světlo

Průběh činnosti a motivace: Experimentování s obarvenou vodou v lahvích (základní barvy), míchání barev (vkládání užších lahví do širších), průsvit světla způsobí změnu barvy.

Cílem této činnosti bylo ověření alternativy postupu – pokud daly více barvy, obarvená voda se stala neprůhlednou. Pokud zapustily méně barvy, voda zůstala průhledná. Při míchání vznikaly nové barvy a jejich odstíny.

Obr. č. 35, Míchání barev

Obr. č. 36

Obr. č. 37

Obr. č. 38

3. část výtvarné řady

Námět: Barvy naší krajiny...

Učivo: Dítě a ten druhý – kooperativní činnosti ve skupině, rozvoj verbální i neverbální komunikace s druhým dítětem. Dítě a jeho psychika – činnost přiměřená schopnostem a silám dítěte, úkol s viditelným cílem a výsledkem v nichž může být dítě úspěšné, konkrétní operace s materiálem (třídění, přiřazování, uspořádání, porovnávání)

Výtvarný úkol: společně vytvořit kompozici, která bude obsahovat barvy, které už znáte

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- spolupracovat s ostatními, dohodnout se, soustředit se na činnost
- respektovat jiné dítě, dělit se s ním o pomůcky, dodržovat dohodnutá pravidla
- zachycovat a vyjadřovat své představy pomocí tvorby

Řešený problém: vytvořit pomocí různého materiálu prostorovou kompozici

Druh výtvarné činnosti: výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, prostor, světlo

Kontext: dílo R. Roubíčka

Motivace a průběh činnosti: Pokusili jsme se společně vytvořit „Naší barevnou krajinu“. Seznámila jsem děti s materiálem, se kterým budeme pracovat (tvarovat). Materiál (plast, celofán, mikroten) má některé podobné vlastnosti jako sklo (průsvitný, tvarovatelný, barevný). Nejprve každé dítě dostalo svou skleněnou lahvičku, popsalo tvar a vybralo si, jakou barvu bude chtít zapouštět. Během činnosti, kdy kapátkem nabíraly tuš a zapouštěly do vody, komentovaly, co se děje – kapky tuše jakoby tančí, víří, točí se. Po chvíli se všechna voda obarví, pokud daly tuše málo, zůstává i obarvená voda průsvitná. Větší množství tuše způsobilo neprůsvitnost. Děti se v činnosti střídaly a každé dítě si svou lahvičku „svůj kousek krajiny“ pečlivě hlídalo, spontánně porovnávalo s kamarády (stejná či odlišná barva, průsvitnost či neprůsvitnost, co jim „to“ připomíná). Poté děti začaly rozmisťovat na předem připravenou konstrukci nejen své lahvičky, ale i barevné lahve a celofán z předchozí aktivity...

Svoji volbu vždy zdůvodnily.

Reflexivní bilance: Připomenutí zapouštění barev do velkých plastových lahví bylo pro děti dostatečně silnou motivací k činnosti. Děti si vybíraly nejvíce barvu žlutou, červenou a oranžovou. „*Je to sluníčko, pampelišky, radost, srdce, květiny, jarní brouček.*“ Bílá barva byla „*sněhem, mlékem, obláčkem, pěnou*“. Modrá barva „*moje oči, nebe, voda, hezký pocit.*“ Zelená „*tráva, vůně, voda, stromy, vodní zvíře.*“ Děvčata si vybrala fialovou „*protože mají rády fialové oblečení, fialové zvonečky a taky fialky.*“ Dva chlapci si vybrali hnědou barvu. „*Může to být čokoláda nebo hlína.*“ Poté jsem děti vyzvala, abychom společně vytvořili „Náš barevný svět“. Děti nejprve konstrukci pozorovaly, přemýšlely a domlouvaly se mezi sebou, kam kterou lahvičku umístí. Kamarádi chtěli mít lahvičky blízko sebe. Po seznámení s celofánem a jeho vlastnostmi, z něj děti vytvarovaly „*květiny z ledu.*“ Požitek z mačkání, které provázelo šustění, byl zřejmý. Nakonec děti společné dílo pozorovaly a hovořily, co jim připomíná... „*berušky na paprsku, pohádku O Šípkové Růžence, dole trávu a kůru stromů a nahoře oblohu, mraky a sluníčko, co zapadá, zakleté ledové království a sluníčko ho vysvobodí...*“

Obr. č. 39, Společná tvorba krajiny

Obr. č. 40

Obr. č. 41

Obr. č. 42

4. část výtvarné řady

Námět: Povídej, co vidíš?

Učivo: Dítě a společnost – setkávání s výtvarným uměním (R.Roubíček). Dítě a ten druhý – verbální a neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem a dospělým. Dítě a jeho psychika – seznamování se geometrickými i abstraktními tvary, poznávání barev a jejich odstínů.

Výtvarný úkol: pozorovat a hovořit o tom, jaké vidí barvy a tvary

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- vnímat umělecké podněty a hodnotit svoje zážitky
- záměrně pozorovat, všimnout si, přemýšlet a vést jednoduché úvahy o uměleckém díle
- objevovat a nalézat barvy a její odstíny, nalézat geometrické i abstraktní tvary
- uvědomit si vlastnost skla

Řešený problém: vyhledat a pojmenovat barvy a tvary v díle R. Roubíčka „Sklo, hmota, tvar, výraz“

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, prostor, světlo

Kontext: seznámení s dílem sklářského umělce R. Roubíčka - s materiálem, ze kterého tvořil – sklo (sklo nejen jako užitkový materiál)

Motivace a průběh činnosti: Motivace uměleckým dílem R. Roubíčka „Sklo, hmota, tvar, výraz“ v NG v Praze. „*Jaké vidíte barvy? Jaké tvary? Jaká barva je nejčastější? Která tam není vůbec? Který tvar je nejčastější? Z jakého materiálu je dílo vytvořeno? Jaké jsou vlastnosti skla? Co vám dílo připomíná?*“

Cílem této činnosti bylo uvědomit si určitou podobnost s jejich tvorbou v předchozí části. Uvědomit si, že sklo není jen užitkový materiál. Uvědomit si, že profese skláře je při tvorbě ze skla nezbytná.

Obr. č. 43, René Roubíček, Sklo, hmota, tvar, výraz

9 Dítě a svět

9.1 Téma: Každý má své místo na Slunci

1. část výtvarné řady

Námět: Znáte tuhle louku?

Učivo: Dítě a svět – poznávání přírodního okolí při vycházce do okolí, sledování rozmanitostí v přírodě

Výtvarný úkol: pozorovat a objevovat tvary a barvy jarní louky

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- dítě objeví nepříliš známý kout přírody v blízkosti jejich bydliště
- vytváření pozitivního vztahu k novému místu

Řešený problém: vyhledat, rozpoznat a pojmenovat barvy a tvary, které se na louce vyskytují

Druh výtvarné činnosti: výtvarné vnímání, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, struktura

Motivace a průběh činnosti: Při vycházce do okolí zavedu děti na louku, která je nedaleko dětského hřiště, nicméně jak jsem zjistila, většina dětí tento kout vůbec nezná. Když jsme se blížili k louce, tak se děti začaly ptát, kam dnes dojdeme. Když jsme dorazili na místo, děti byly udivené a překvapené, protože velká část louky byla obsypána kvetoucími pampeliškami. Děti po louce běhaly, procházely se, seznamovaly se s hebkošticí a vůní trávy, zkoumaly pampelišky, vleže na zádech pozorovaly oblohu. Povídali jsme si o tom, jak se na této louce cítí a jestli by rády tuto louku ukázaly svým kamarádům.

Cílem této činnosti bylo seznámit děti s nepříliš známým koutem přírody, ukázat jim jeho krásu a probudit v nich vztah k tomuto místu. Seznamovaly se a zkoumaly strukturu trávy, stonky a květenství pampelišek i jiných lučních květin.

Reflexivní bilance: Před cestou na louku jsem dětem neřekla, kam přesně míříme. Během cesty jsem sledovala a poslouchala děti, jak tipují, kam asi dnes dojdeme. Když došly na louku, tak většina dětí spontánně mluvila o tom, že: „*Vůbec to tady neznám, ještě jsem tu nebyl, nevěděla jsem, že za tou lávkou je tolik pampelišek...*“ Děti byly

objevenou loukou nadšeny a květiny i trávu zaujatě zkoumaly. Objevily, že: „Pampeliška má velký žlutý květ, vypadá jako malé sluníčko, uvnitř je trošku chlupatá a kolem dokola má takové čárky. Když utrhneš trávu tak hezky voní, je měkká a hebká, je to postýlka pro pampelišky a pro kytičky a taky pro broučky...“ Když zkoumaly, jestli pampelišky voní, zjistily, že obsahuje žlutý pyl, který jim obarvil nosíky. „Jé, máme stejnou barvu jako pampeliška!“ Některé děti poznamenaly, že se to hodí, protože jsme třída Sluníček. Dětem se na „nové“ louce líbilo a chtěly jí brzy navštívit znovu.

2. část výtvarné rady

Námět: My jsme třída Sluníček, jako v louce kytiček

Učivo: Dítě a svět – činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s přírodninami, manipuluje jimi, prohlubuje citlivost ve vnímání krajiny. Dítě a společnost – uvědomovat si přináležitost ke společenství (ke třídě, k ostatním dětem).

Výtvarný úkol: vytvořit z květů pampelišek symbol naší třídy - slunce

Sledovaný (očekávaný) výstup:

- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí tvorby z přírodnin
- pochopit, že každý má ve společenství své místo

Řešený problém: vytvořit slunce, dokázat se domluvit při skupinové tvorbě

Druh výtvarné činnosti: výtvarná tvorba, komunikace

Realizační vizuálně obrazné prostředky: barva, tvar, prostor

Výtvarná technika: plošné konstruování z přírodnin

Motivace a průběh činnosti: Motivace proběhla otázkou: „Děti, chtěly byste si jít hrát na louku, kde jste si hrály minule?“ Na místě jsem pak děti motivovala k činnosti dalšími otázkami. „Jak se jmenuje naše třída? Jaký máme symbol? Jak vypadá? Popište ho.“ „Dnes si zkusíme slunce vytvořit. Nemáme s sebou žádné pastelky ani papíry, rozhlédněte se kolem sebe a zkuste vymyslet, jak a z čeho bychom mohly slunce vytvořit.“ Následovala společná tvorba.

Cílem této činnosti bylo docílit uvědomění si faktu, že svět přírody je rozmanitý, vnímat krásu přírody. Posílit pocit uvědomění sounáležitosti s přírodou. Vnímat výtvarné hodnoty přírodnin.

Reflexivní bilance: Děti se na louku těšily, minule byly nadšené z možnosti pohybu po tak velkém prostoru. Velká travnatá plocha s množstvím žlutých květů děti k činnosti přímo vybízela. Nejprve každé dítě samo trhalo pampelišky, poté se domluvily, kde na louce budou slunce tvořit. Domluvily se na místě, kde rostla jen tráva. „*Tam bude naše sluníčko nejlíp vidět. A je to blízko cesty, tak každý kdo přijde, tak se bude divit, co to tady je.*“ Začaly tvořit tak, že seskupovaly květy od středu směrem ven. Během tvorby napadlo Adama vložit mezi pampelišky i dvě sedmikrásky. „*Myslím, že tam patří, protože mají žlutý střed.*“ Ostatní děti s jeho nápadem souhlasily. Nakonec se domluvily, že kolem pampeliškového sluníčka vytvoří ze stonků paprsky. Během tvorby se mezi dětmi nevyskytl žádný problém. Navrhla jsem dětem, že bychom mohly naše slunce ukázat i dětem z vedlejší třídy – třídy Kytíček a pokusit se vytvořit společně symbol jejich třídy. Bohužel, vlivem deštivého počasí k této aktivitě nedošlo.

Kontext: Tvorba land – artistů: Andy Goldsworthy, Richard Long

Obr. č. 44, Louka

Obr. č. 45, Tvoření symbolu třídy

Obr. č. 46

Obr. č. 47

10 Závěr

Smysl tohoto projektu spočívá v pozitivním utváření dětského sebepojetí, nalézání vlastní identity prostřednictvím výtvarných činností. Mým záměrem bylo také vytvořit výtvarný projekt tak, aby děti přirozeně a přiměřeně jejich věku seznamoval s výtvarným uměním. Jelikož je tento projekt vytvořen pro děti ve věku 3 – 5 let, kladla jsem velký důraz na motivaci, která by děti k činnosti aktivizovala tak, aby vzbudila jejich zájem, chuť poznávat a hrát si, experimentovat a tvořit. Dále jsem se snažila o to, aby měly dostatek předvýtvarných zážitků, ze kterých by ve své tvorbě mohly vycházet. Usilovala jsem se o to, aby děti měly výtvarné činnosti spojené s příjemnými prožitky, doprovázenými radostnou a nadšenou atmosférou. Neméně důležitou roli také spatřuji v rozvíjení a kultivaci vyjadřovacích schopností, komunikačních dovedností a prohlubování kladných vztahů mezi dětmi. Mojí snahou bylo rozvíjet tvořivé myšlení každého dítěte, současně respektovat jeho individualitu, podporovat samostatnost, originální nápady a postřehy.

Kresba, tento přirozený způsob výtvarného vyjadřování dítěte je v tomto projektu záměrně zastoupena minimálně. Kresba je v mateřské škole běžnou činností, proto jsem vytvořila projekt, který by děti seznamoval i s jinými způsoby tvořivého vyjádření. Zároveň jsem chtěla eliminovat možnost užívání grafických typů.

Při tvorbě projektu jsem vycházela především z poznatků, které jsem získala při studiu. Nový pohled na výuku výtvarné výchovy mi doslova „otevřel oči“ a změnil můj pedagogický přístup k veškerým výtvarným aktivitám. V praxi je běžné pracovat s ojedinelými náměty, společně nijak nprovázanými. V průběhu realizace projektu jsem si uvědomila důležitost provázání a řetězení výtvarných činností. Takto vedená výuka je efektivnější, mění myšlení dětí, které získává hlubší rovinu, učí je přemýšlet v souvislostech. Také je učí verbálnímu, ale především neverbálnímu vyjadřování a sdělení, což se výrazně projevilo v tvorbě ve dvojicích.

Realizace projektu obohatila všechny účastníky, nejen děti. Uvědomila jsem si, že je nezbytné a žádoucí výtvarné činnosti promyšleně plánovat a přirozeně je vsazovat do širších kulturních kontextů, protože jen tak je výuka výtvarné výchovy smysluplná

a opravdu kreativní. Použití projektové metody ve výuce vzbuzuje v dětech zájem o svět, o hledání odpovědí na jejich otázky a podporuje rozvíjení jejich myšlenek.

Závěrem bych chtěla říci, že projektovou metodu lze použít i v předškolním vzdělávání. Ve své další pedagogické praxi ji budu i nadále využívat, jelikož jsem na základě studia získala možnost dalšího profesního růstu v této oblasti.

11 Rejstřík obrázků

Obr. č. 1, Pozorování rukou	20
Obr. č. 2, Porovnávání rukou	20
Obr. č. 3, Michelangelo	21
Obr. č. 4, Michelangelo, Zrození Adama	22
Obr. č. 5, Vystříhování ruky	22
Obr. č. 6, Zvýrazňování linií	23
Obr. č. 7	23
Obr. č. 8, Tvorba Martina a Toníka	25
Obr. č. 9	25
Obr. č. 10, Tvorba Anežky a Elišky	26
Obr. č. 11, Tvorba Kateřiny a Valentiny	27
Obr. č. 12, Tvorba Matyáše a Michala	28
Obr. č. 13, Tvorba Františka a Patrika	28
Obr. č. 14, Letící andělé	31
Obr. č. 15, Dotýkání, drží květinu	31
Obr. č. 16, Krokodýl se chystá na kořist	32
Obr. č. 17, Moje hračka	35
Obr. č. 18	35
Obr. č. 19, Tvoření postýlek	38
Obr. č. 20, Poslech ukolébavky	38
Obr. č. 21 Magie věcí, Adriena Šimotová	40
Obr. č. 22, Tomáš a jeho kamion	41
Obr. č. 23	42
Obr. č. 24, Zuzanka a její panenka	42
Obr. č. 25	43
Obr. č. 26, Elenčin medvídek	43
Obr. č. 27, R.Delaunay, Radost ze života	44
Obr. č. 28, R. Delaunay, Rytmus	45
Obr. č. 29, R. Delaunay, Pocta Blériotovi	45
Obr. č. 30, Tvoření obrazu	48

Obr. č. 31	48
Obr. č. 32	49
Obr. č. 33, Pohled kruhovým kukátkem	49
Obr. č. 34, Tvoření bublin.....	50
Obr. č. 35, Míchání barev	51
Obr. č. 36	52
Obr. č. 37	52
Obr. č. 38	53
Obr. č. 39, Společná tvorba krajiny	55
Obr. č. 40	55
Obr. č. 41	56
Obr. č. 42	56
Obr. č. 43, René Roubíček, Sklo, hmota, tvar, výraz	58
Obr. č. 44, Louka	61
Obr. č. 45, Tvoření symbolu třídy	62
Obr. č. 46	62
Obr. č. 47	62

12 Seznam použité literatury a zdrojů

BLÁHA J., SLAVÍK, J. *Průvodce výtvarným uměním V*. 1.vyd. Praha: Práce, 1997. 128 s. ISBN 80-208-0432-3

CIKÁNOVÁ, K. *Malujte si s námi*. Praha: 2. vydání, Aventinum, 1996. 125 s. ISBN 80-7151-468-3

HAZUKOVÁ, H., ŠAMŠULA, P. *Didaktika výtvarné výchovy I*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 2005. 129 s. ISBN 80-7290-237-7

KOŤÁTKOVÁ, S. PRŮCHA, J. *Předškolní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 184 s. ISBN 978-80-262-0495-4

MŠ CHABAŘOVICE: *Školní vzdělávací program – Školka plná zábavy*, 2010

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004. Praha: VÚP, 2005. 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

ROESELVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. 199 s. ISBN 80-902267-2-8.

SLAVÍKOVÁ, V., SLAVÍK, J., ELIÁŠOVÁ, S. *Dívej se, tvoř a povídej!* Praha: Portál, 2007. 200 s. ISBN 978-80-7367-322-2.

ŠAMŠULA, P. HIRSCHOVÁ, J. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 1.vyd. Praha: Práce, 1997. 128 s. ISBN 80-208-04

TOMKOVÁ, A. KAŠOVÁ, J. DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. 1. vydání. Praha: Portál s.r.o., 2009. 176 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

TŘEŠTÍK, M. *Umění vnímat umění*. Praha: Gasset, 2011. 228 s. ISBN 978-80-87079-15-7

12.1 Internetové zdroje ilustračních obrázků

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Robert_Delaunay#mediaviewer/Soubor:Robert_Delaunay -
_Rythme, Joie de vivre.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Robert_Delaunay#mediaviewer/Soubor:Robert_Delaunay_-_Rythme,_Joie_de_vivre.jpg)

[http://img9.rajce.idnes.cz/d0901/5/5880/5880068_b3c8bccb467d410d949fe98f31c6eb0
a/images/RobertDelaunay-NekonenRytmus.jpg](http://img9.rajce.idnes.cz/d0901/5/5880/5880068_b3c8bccb467d410d949fe98f31c6eb0a/images/RobertDelaunay-NekonenRytmus.jpg)

[http://img9.rajce.idnes.cz/d0901/5/5880/5880068_b3c8bccb467d410d949fe98f31c6eb0
a/images/RobertDelaunay-PoctaBlriotovi.jpg](http://img9.rajce.idnes.cz/d0901/5/5880/5880068_b3c8bccb467d410d949fe98f31c6eb0a/images/RobertDelaunay-PoctaBlriotovi.jpg)

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Renesan%C4%8Dn%C3%AD_mal%C3%AD%C5%99stv
%C3%AD#mediaviewer/Soubor:God2-Sistine_Chapel.png](http://cs.wikipedia.org/wiki/Renesan%C4%8Dn%C3%AD_mal%C3%AD%C5%99stv%C3%AD#mediaviewer/Soubor:God2-Sistine_Chapel.png)

<http://simullik7.rajce.idnes.cz/obrazy2/#724.jpg>